

BO SÖDERSTRÖM

HOE DENKT JE HOND?

Nieuwe inzichten om je viervoeter
beter te begrijpen

KOSM • S

BO SÖDERSTRÖM

HOE DENKT JE HOND?

**Nieuwe inzichten om je viervoeter
beter te begrijpen**

KOSM • S

Kosmos Uitgevers,
Utrecht/Antwerpen

Inhoud

- 4 Voorwoord
- 5 Inleiding
- 10 De wetenschap achter dit boek

- 14 De sociale hond**
 - 16 De sociale ontwikkeling van de pup
 - 21 Persoonlijkheidstests
 - 27 Hondenspel
 - 33 Hiërarchieën en dominantie

- 42 Samenspel tussen hond en mens**
 - 44 Verbinding maken
 - 51 Hoe voelt je hond zich bij jou?
 - 59 Hulp- en geleidehonden
 - 68 Gezond wandelen met de hond

- 74 Goed contact met je hond**
 - 76 De gevoelige hond
 - 85 Vingerwijzingen
 - 92 Oogcontact

- 102 Problemen oplossen**
 - 104 Gedragsproblemen
 - 112 Bang, ongerust en angstig
 - 120 Hij doet niets hoor ...
 - 127 Honden zonder thuis

134 De gezondheid van de hond

- 136 Voor altijd jong?
- 142 Overgewicht en obesitas
- 148 Bacteriën, virussen en parasieten

154 De zintuigen

- 156 De reukzin
- 161 Muziek voor iedereen
- 165 Rechts of links?

172 De oorspronkelijke hond

- 174 De hond en de wolf
- 183 Hondenrassen
- 193 Honden die loslopen

- 198 Referenties
- 204 Register
- 208 Dankwoord

Voorwoord

HET BOEK DAT JE NU in handen hebt vat de actuele onderzoeksresultaten over het gedrag van honden op een populairwetenschappelijke manier samen. Er worden meer wetenschappelijke artikelen over het gedrag van honden gepubliceerd dan ooit tevoren – ongeveer elke dag van het jaar een nieuw artikel. Maar al te zelden kan het algemene publiek deelgenoot worden van deze interessante onderzoeken. In *Hoe denkt je hond?* kun je de allerlaatste wetenschappelijke feiten over het opvoeden van honden en over het sociale samenspel tussen hond en mens lezen. Ik hoop dat je na het lezen van dit boek je hond een beetje beter zult begrijpen. Ieder hoofdstuk wordt afgesloten met de paragraaf »De onderzoeker legt uit«, waarin de belangrijkste onderzoeksresultaten puntsgewijs worden gepresenteerd.

Ik vond het geweldig leuk en heb veel geleerd terwijl ik dit boek schreef en ik hoop dat mijn plezier te merken is als je aan het lezen bent. Het is mijn bedoeling geweest om op een betrokken manier te schrijven zonder al te persoonlijk te worden. Ik wens je veel leesplezier over de beste vriend van de mens!

Bo Söderström

Inleiding

WE HEBBEN EEN NAUWERE RELATIE met onze honden dan ooit tevoren. Onze honden gaan mee naar de kinderkamer, eten samen met ons en slapen in onze bedden. En het is even vanzelfsprekend dat we onze honden naar de dierenarts brengen als dat we met onze kinderen naar de dokter gaan. We doen gewoon ons best om onze honden zo gezond mogelijk te houden. Tegelijkertijd proberen we ook te begrijpen wat er in de kop van de hond omgaat: hoe denkt mijn hond echt en hoe kan ik hem beter begrijpen?

In de laatste decennia is onze kijk op honden absoluut veranderd. De huidige lesmodellen voor honden zijn net als die voor kinderen grotendeels gebaseerd op positieve versterking van gewenst gedrag. Het beroep van hondentrainer is geprofessionaliseerd en veel trainingsmodellen hebben tegenwoordig een wetenschappelijke basis. Er is een duidelijke verschuiving ten opzichte van de jaren 1970, toen veel hondenclubs vooral bestonden uit mannen die zich bezighielden met speuren, zoeken, apporteren en beschermen, terwijl vrouwen tegenwoordig de hondensport domineren met vooral gehoorzaamheid, behendigheid (*agility*) en freestyle op het programma. De meerderheid van de huidige trainingsmethoden gaan meer om plezier en vriendschap dan om hiërarchie en dominantie.

In Nederland blijft het aantal honden de laatste jaren vrij stabiel met ongeveer 1,5 miljoen dieren. Deze honden worden gehouden door ongeveer 18 procent van de huishoudens. Van de honden is ruim 40 procent ouder dan acht jaar. De meeste honden worden gehouden in gezinnen met kinderen. Hondenbezitters wonen relatief vaak in het buitengebied. Van die 1,5 miljoen honden hadden er 480.000 in 2014 een stamboom, maar dat aantal neemt gestaag af vergeleken met de 550.000 in 2010.

De bastaardhond komt dus het meest voor met meer dan 1 miljoen honden. Daarna waren de labrador retriever, de Duitse herder en de golden retriever de drie meest voorkomende rassen van de bijna 167 geregistreerde hondenfokkers. De tabel hiernaast vermeldt de 10 meest voorkomende hondenrassen in Nederland, respectievelijk België. Hoewel het aantal honden in ons land gestaag toeneemt, heeft een kleiner deel van de huishoudens in Nederland een hond in vergelijking met de andere West-Europese landen.

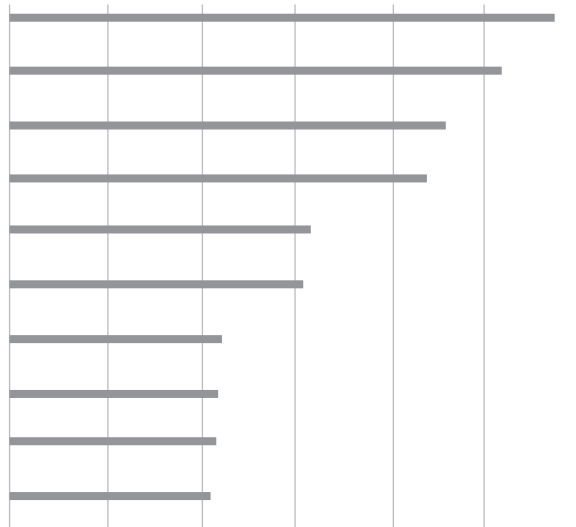
En als we verder kijken dan de grenzen van West-Europa, zijn er eigenlijk maar een paar landen in Europa waar nog minder huishoudens een hond hebben dan bij ons. We zien in de tabel op blz. 8 dat in veel Oost-Europese landen veel meer huishoudens een hond hebben dan in West-Europa. Het enige land dat afwijkt van dit patroon is Rusland (maar daar is de kat het meest voorkomende huisdier).

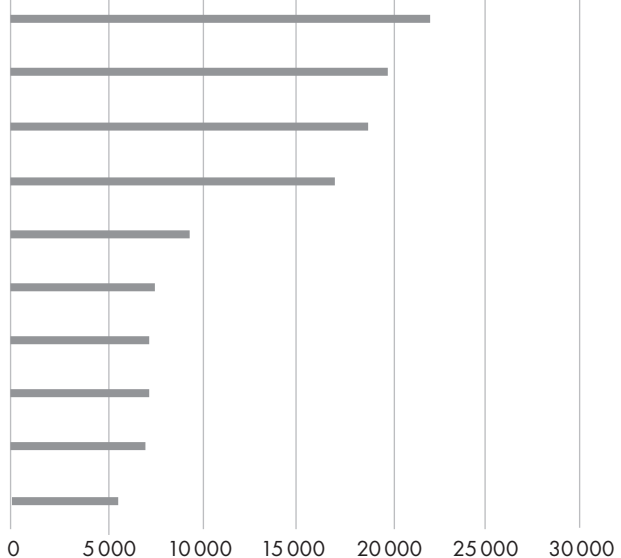
Van de 900 miljoen honden in de wereld leven er meer dan 700 miljoen als stads- of dorpshond. Hoewel veel van deze honden een losse band hebben met een of meer huishoudens, lopen ze vrij rond in dorpen en steden, waar ze voornamelijk leven van afval en van wat ze krijgen toegeworpen. Die situatie is wel heel anders dan die in West-Europa, waar de hond als een gezinslid wordt beschouwd!

DE 10 MEEST VOORKOMENDE HONDENRASSEN IN NEDERLAND

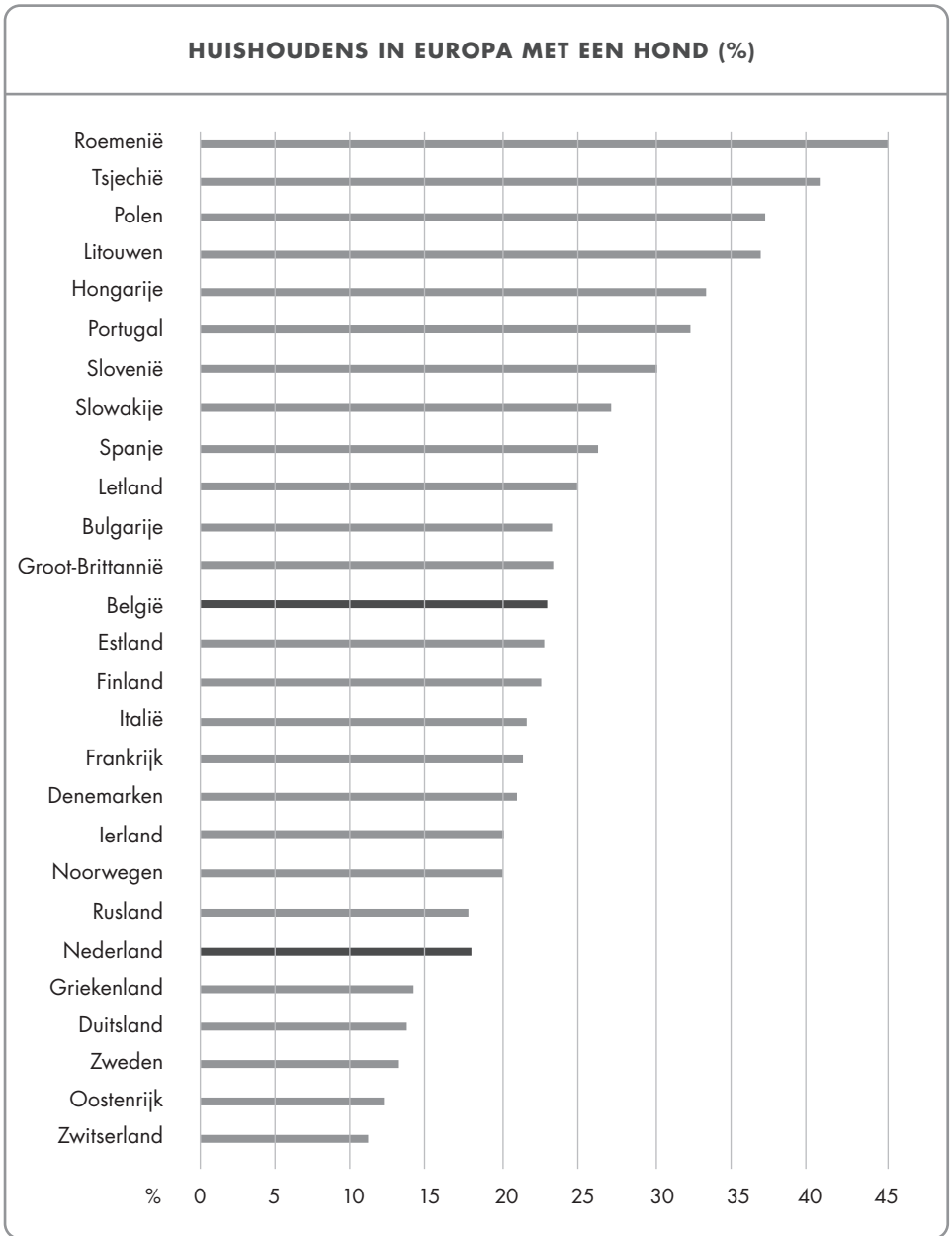
Labrador retriever
 Duitse herder
 Golden retriever
 Berner sennenhond
 Staffordshire-bulteriër
 Boxer
 Cavalier-kingcharlesspaniël
 Engelse bulldog
 Teckel
 Engelse cockerspaniël

DE 10 MEEST VOORKOMENDE HONDENRASSEN IN BELGIË

Duitse herder
 Mechelse herder
 Golden retriever
 Vlaamse koehond
 Chihuahua
 Labrador retriever
 Berner sennenhond
 Bordercollie
 Rottweiler
 Duitse dog

De 10 meest voorkomende hondenrassen in Nederland en België in december 2015. Een schatting van het aantal honden voor elk ras kun je onderin de tabel aflezen.

De tabel geeft aan hoeveel procent van de huishoudens in Europese landen een hond heeft. In totaal zijn er ongeveer 75 miljoen honden in Europa. Bron: The European Pet Food Industry 2012.

In dit boek lees je over het nieuwste onderzoek naar de beste vriend van de mens. Een groot deel van het boek besteden we aan de interactie tussen jou en je hond. In de afgelopen jaren heeft het onderzoek zich steeds meer gericht op het bestuderen van de interactie tussen hond en eigenaar, die vaak zo nauw en intensief is dat het onmogelijk is om het gedrag van de hond te interpreteren zonder dat de eigenaar aanwezig is. Misschien kom je wel iets over jezelf te weten door vragen over je hond te stellen.

Ik hoop dat je nog meer gefascineerd raakt door de geschiedenis van de hond en zijn aanpassingsvermogen aan een leven met de mens. Ik beschrijf wanneer en hoe mensen de wolf hebben gedomesticeerd en hoe het gedrag van de wolf en dat van de hond verschilt. Ik ga ook in op de problemen waarmee je als hondeneigenaar kunt worden geconfronteerd en hoe je deze kunt corrigeren om het welzijn van de hond en je eigen gemoedsrust te bevorderen. Je vindt bijvoorbeeld informatie over agressieve, bange en onrustige honden en hoe je die het best kunt helpen. Al deze kennis is gebaseerd op gloednieuw onderzoek – de meeste artikelen werden na januari 2015 gepubliceerd!

De sociale hond

De hond is een sociaal dier dat het beste gedijt met andere honden. Maar hoewel het veel voordelen heeft om in een groep te leven – je hebt bijvoorbeeld altijd een speelkameraad – moet je er ook moeite voor doen. Hoe lossen honden conflicten op binnen de groep? En hoe moet je de geritualiseerde signalen interpreteren die honden gebruiken om hun positie in de groep te tonen?

Bovendien kun je in dit hoofdstuk lezen hoe belangrijk het is dat je als hondeneigenaar met je pup socialiseert en hoe je de persoonlijkheid van je pup kunt laten testen.

De sociale ontwikkeling van een pup

HET VERMOGEN VAN EEN HOND om met ons te communiceren is uniek. Gedurende ten minste 13.000 jaar hebben we bij en met elkaar geleefd en heeft de mens door het fokken van gewenst gedrag geleidelijk de sociale vaardigheden van de hond verfijnd. Maar onderzoek toont aan dat erfelijke factoren niet genoeg zijn om te voorspellen of de hond vriendelijk, aanhankelijk en gehoorzaam zal zijn als volwassen hond. We moeten ook actief omgaan met de pup en deze in een veilige omgeving opvoeden, zodat hij als volwassen hond stabiel en harmonieus in de omgang is – hij moet gesocialiseerd worden.

Onderzoek naar hondengedrag benadrukt het belang van het socialiseren van de pup op jonge leeftijd, anders bestaat het risico dat de volwassen hond gedragsproblemen ontwikkelt. Drie fasen tijdens de puppytijd zijn met name cruciaal voor de sociale ontwikkeling van het dier. De eerste fase vindt plaats vanaf de geboorte tot ongeveer drie weken oud, waarbij de moeder een belangrijke rol speelt. Het gezichtsvermogen en het gehoor ontwikkelen zich geleidelijk tijdens deze periode, en de pup is vooral afhankelijk van zijn tastzin om de buitenwereld te verkennen en te ervaren. Maar niet alle hondenmoeders zijn even toegewijd aan hun puppy's en dit kan van belang zijn voor de gemoedstoestand van de hond later in het leven. Dit werd in een in 2016 gepubliceerd experiment aangetoond door de Zweedse onderzoekers Pernilla Foyer, Erik Wilsson en Per Jensen. De onderzoekers wilden onderzoeken waarom slechts een op de drie herdershonden in het militaire fokprogramma een temperament had dat overeenkwam met de vereisten voor diensthonden. Was het feit dat sommige herdershondmoeders

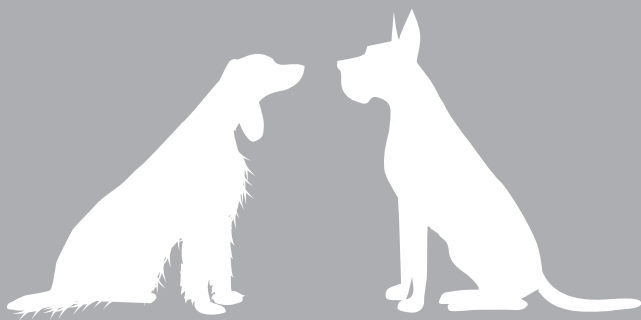
hun puppy's in de eerste periode minder aanraakten daar de oorzaak van?

Om die vraag te beantwoorden volgden de onderzoekers 22 nieuwe herdershondmoeders en hun puppy's tijdens de eerste drie weken na de geboorte. Via een bewakingscamera legden de onderzoekers vast hoe vaak de moeder zoogde, likte, besnuffelde, verschoof of in direct contact met de pups lag te rusten. Bij vier gelegenheden – een, zeven, veertien en twintig dagen na de geboorte – registreerden ze gedurende een hele dag om de twee uur het gedrag van de moeder. De bewakingscamera liet zien dat er significante verschillen waren in het aantal moeders dat interactie had met de pups. De onderzoekers verdeelden de moeders daarom in twee groepen: dieren die hun pups vaak aanraakten en dieren die dat zelden deden. Vervolgens vergeleken de onderzoekers hoe het temperament van de pups zich had ontwikkeld tijdens bezoeken die na vijftien tot twintig maanden plaatsvonden. De onderzoekers vonden een duidelijke samenhang: de nu volwassen dieren die tijdens de puppyperiode meer betrokken moeders hadden, waren soci-

Door de pups gedurende de eerste tien dagen na de geboorte voorzichtig te behandelen, zul je gewoonlijk zelfverzekerdere en gezondere honden op volwassen leeftijd krijgen.

Samen- spel tus- sen hond en mens

Wat moet je eigenlijk doen om je nieuwe metgezel in het leven aan je te binden? En gedraagt je hond zich anders tegenover jou dan tegen je vrienden of vreemden? In dit hoofdstuk lees je de antwoorden van de onderzoekers op deze vragen. We bekijken ook wat beter hoe honden mensen kunnen helpen om een betere gezondheid en een rijker leven te krijgen. Wist je bijvoorbeeld dat de markt voor zogenoemde sociale hulphonden de afgelopen jaren bijna is geëxplodeerd?

Verbinding maken

EINDELIJK TIJD VOOR EEN HOND! Je hebt een pup bij een bekende fokker uitgekozen, verschillende boeken gelezen over het verzorgen van honden en je hebt je ingeschreven voor een puppycursus. Je hebt alles goed gedaan. Maar misschien begint er na een paar weken een tobberig gevoel bij je te knagen over de nieuwe hond. Hecht mijn nieuwe metgezel in het leven zich echt aan mij zoals het hoort? Kan ik iets anders doen om een nog beter samenspel te krijgen? De onderzoekers noemen het samenspel tussen jou en je hond een dyade, of twee-eenheid, omdat het ook aan jou ligt of jij en je hond die gewenste, nauwe band krijgen waardoor de puppy zich kan ontwikkelen tot een zelfverzekerd individu. In dit hoofdstuk zul je net zo veel over jezelf en jouw gedrag lezen als over de puppy en zijn gedrag.

Een goede en zekere band is een basisvoorwaarde voor het krijgen van een gelukkige en harmonieuze hond met energie om zijn omgeving te ontdekken en te verkennen. In zekere zin kan de bereidheid van de hond om zich aan zijn eigenaar te binden worden omschreven als een drijfveer om te overleven. De metgezel heeft de mens nodig voor zijn basisbehoeften, zoals eten en onderdak, maar de hond heeft ook de relatie met de mens nodig om beschermd te worden tegen reële en denkbeeldige gevaren. Bij hechting gaat het erom dat je hond zeker weet dat je er bent en dat je er voor hem bent; dat je hem beschermt en hem voedsel geeft (in plaats van een leuke speelkameraad te zijn). Maar hoe bepaal je of je hond zich echt aan je heeft gehecht? Om dat uit te zoeken gaan onderzoekers in de ethologie – dat wil zeggen, de leer van het dierengedrag – uit van dezelfde vier theorieën die psychologen gewoonlijk gebruiken om de mate van hechting tussen kinderen en ou-

ders te beschrijven, namelijk »veilige basis«, »veilige haven«, »verlatingsangst« en »nabijheid zoeken«.

De Australische onderzoeker Elyssa Payne en haar collega's publiceerden een overzichtsartikel in het tijdschrift *Behavioral Processes* waarin ze alle eerder gepubliceerde artikelen bekeken om te zien welke ondersteuning deze vier theorieën hadden in het onderzoek. De resultaten toonden aan dat als je hond meer speelt en onderzoekt wanneer je aanwezig bent dan wanneer hij alleen of met vreemden is dat het beste teken is dat je hond zich goed heeft gehecht. Je bent dan de »veilige basis« van de hond, waardoor hij zich veilig genoeg voelt om de omgeving te verkennen en vreemde voorwerpen te onderzoeken. Een even goed teken van een goede hechting is of je hond naar jou als eigenaar op zoek gaat wanneer hij onrustig is, bijvoorbeeld als een bedreigende vreemde nadert. Je bent dan de »veilige haven« van je hond in stressvolle situaties. Elyssa Payne en haar collega's konden laten zien dat de hartslag van een hond niet net zoveel steeg als de eigenaar aanwezig was dan wanneer de hond alleen was, toen zijn hart bijna op hol sloeg door een naderende vreemde.

Dat honden verlatingsangst kunnen hebben omdat ze door hun baasje alleen worden achtergelaten, is in verschillende onderzoeken duidelijk aangetoond. Het gedrag dat de hond tentoonspreidt wanneer hij wordt herenigd met de eigenaar nadat hij alleen is achtergelaten in een voor de hond vreemde omgeving, wordt ook beschouwd als een goede indicatie van de band met de eigenaar. Maar wat betekent het als mijn hond altijd op zoek is naar mijn nabijheid en als een pleister aan me blijft plakken? Dat moet toch wel worden gezien als een geslaagde poging van de ontwikkeling van een veilige verbindingssrelatie? Zo eenvoudig is het echter niet. Elyssa Payne en haar collega's ontdekten dat wanneer eigenaren zeiden dat ze een nauwe band met hun hond hadden, de honden op hun beurt meer behoefte hadden aan de nabijheid van de eigenaar. De wetenschappers vragen zich af of de hond de persoonlijkheid en het gedrag van de persoon spiegelt en daarom angstiger en minder zelfstandig wordt dan hij anders zou zijn. Maar tot nu toe heeft geen enkel onderzoek overtuigend aangetoond dat

vooral angstig gedrag de bron is van het »nabijheid zoeken«. Zelfs honden in asielen zoeken na een korte introductieperiode de nabijheid van volkomen vreemden. Daarom hoeft de behoefte van een hond om de nabijheid van de eigenaar te zoeken niet te wijzen op een nauwe band.

Met andere woorden: »veilige basis« en »veilige haven«, zoals de onderzoekers dat noemen, lijken de zekerste aanwijzingen voor een nauwe relatie tussen hond en eigenaar te zijn. Als hondeneigenaar moet je gevoelig zijn voor de hond en het is jouw taak om te laten zien dat dingen niet gevaarlijk zijn. Het krijgen van een goede hechting gaat er vooral om dat je als baasje kunt luisteren en je hond kunt lezen om aan de verwachtingen van de hond te voldoen.

Maar hoe krijg je een hechte band en een goede relatie met je hond? Hoe pak je dat aan? Het is waarschijnlijk dat iemand die ontvankelijk voor en empathisch is tegen andere mensen ook het gedrag van zijn hond gemakkelijker kan begrijpen. Herinner je je het concept van »emotionele intelligentie« dat iets meer dan twintig jaar geleden in zwang was? Psycholoog en wetenschapsjournalist Daniel Goleman bedacht de term in 1995 om iemands vermogen te beschrijven om met de gevoelens van zichzelf en anderen om te gaan. Emotionele intelligentie bestaat uit vijf delen: zelfkennis, zelfbeheersing, energie, empathie en sociale vaardigheden. Er zijn veel aanwijzingen dat deze kenmerken voor hondenbezitters van cruciaal belang zijn voor de goede relatie tussen hond en mens. Als het baasje een hoge EQ heeft – een afkorting voor emotioneel quotiënt, net zoals IQ een afkorting is voor het intelligentiequotiënt – dan wordt dit weerspiegeld in een betere relatie, ook tussen mensen en dieren. Maar tegelijkertijd merken Elyssa Payne en haar collega's op dat er weinig onderzoek is gedaan naar de vraag of het EQ kan bijdragen aan een betere hechting. Wat we in ieder geval weten, is dat empathische hondenbezitters met een positieve basishouding minder gestreste honden hebben – ge-

EEN INKIJKJE IN HET HONDENBREIN

Welk gedrag van honden is aangeboren en wat is de invloed van de omgeving waarin ze opgroeien? Hoe kan het dat honden ons vaak zo goed begrijpen? En wat moet je eigenlijk doen om je (nieuwe) metgezel aan je te binden?

Het onderzoek naar hondengedrag is de laatste jaren in een stroomversnelling geraakt. Aan de hand van de laatste wetenschappelijke bevindingen geeft dit boek antwoord op al je hondenvragen. Zo leer je jouw huisdier beter begrijpen en zal de relatie met je trouwe viervoeter gegarandeerd verbeteren!

Met actuele informatie over wat onderzoek ons leert over:

- 🐾 de ontwikkeling van een pup;
- 🐾 hoe je hond zich voelt;
- 🐾 goed contact met je hond;
- 🐾 gedragsproblemen;
- 🐾 de gezondheid van je hond;
- 🐾 en veel meer!

**KOS
M•S**

NUR 431
Kosmos Uitgevers,
Utrecht / Antwerpen